

IEVADS

Ir pieņemts likums par Administratīvi teritoriālo reformu. Nākamajā gadā ievēlēsīm jaunās novadu domes. Ap reformu lauzts daudz šķēpu, meklējot plusus un mīnus. Iedzīvotājiem ir svarīgi, lai nepasliktinās dzīves līmenis, lai aug ekonomika, ir darbavietas, iespēja attīstīt savu biznesu.

Reformas virzītāji norāda, ka pārmaiņas nepieciešamas valsts attīstībai un iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARA) mājas lapas sadaļā "Reformas mērķi valsts attīstības un iedzīvotāju labklājības nodrošināšanai" minēts, ka radīsies pievilcīga vide investīcijām un jaunu darbavietu radīšanai, priekšnosacījumi emigrācijas samazināšanai.

Tur lasāmas arī atbildes uz iedzīvotāju uzdotajiem jautājumiem, piemēram, kā reformas rezultātā palielināsies darbavietu skaits reģionos? Lūk, ministrijas atbilde: "Reformas rezultātā veidosies lielākas pašvaldības ar lielāku iedzīvotāju skaitu, apvienotajās teritorijās koncentrējot arī lielākus budžeta līdzekļus un resursus. Lielākas pašvaldību budžeta apjoms un administratīvā kapacitāte sniegs iespēju piesaistīt privātos investorus un atbalstīt uzņēmējdarbības uzsākšanu un attīstību, kā arī realizēt investīciju projektus, kas var veicināt jaunu darbavietu rašanos reģionos."

"Druva" centās noskaidrot, vai reforma tiešām pildīs šos mērķus, vai radīsies jaunas darbavietas, vai augs novadu ekonomiskā varenība.

Noturēt un piesaistīt uzņēmumus

Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (LTRK) gada sākumā uzsāka diskusiju ciklu "Kā veicināt labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi?". Bija tikšanās ar novadu domju pārstāvjiem un uzņēmējiem vairākās pilsētās. LTRK uzskata, ka reformai jāsekmē strauja un ilgtspējīga Latvijas ekonomiskā izaugsme, liekot pamatus labi apmaksātu darbavietu skaita palielināšanai un līdz ar to iedzīvotāju labklājības un demogrāfiskās situācijas uzlabošanai.

"Ja reģionos strauji neattīstīsim uzņēmējdarbību, to attīstība un atdzimšana nav iespējama," uzsver LTRK prezidents Aigars Rostovskis.

Viņš uzskata, ka reformai jāsekmē labi apmaksātu darbavietu ra-

šanās, jo patlaban apmēram 90 procentus no visiem nodokļiem samaksā ap 5000 eksportējošo un produktīvo uzņēmumu: "Mūsu pārlicība: šodienas uzņēmēji nevar vieni nodrošināt tās vēlmes, ko sagaida sabiedrība, – lai augtu ārstu, policistu, skolotāju algas. Ir jādara divas lietas: valstij jānoņem birokrātiskie slogi, lai katrs no šiem 5000 uzņēmumiem varētu attīstīties straujāk; jādara viss, lai Latvijai piesaistītu vēl tikpat produktīvu uzņēmumu. Tas nozīmē, ka no domāšanas vektora, kā pārdalīt naudu, jāpāriet uz atziņu, kā radīt vairāk naudas. Šajā jomā milzīga nozīme ir reģioniem. Patlaban liela daļa reģionu līderu nedomā šādās kategorijās, nedomā, kā noturēt un vēl vairāk savām teritorijām piesaistīt uzņēmumus."

LTRK uzskata, ka svarīgi pa-

nākt, lai pašvaldības gūst finanšu labumu nodokļu veidā no tā, cik labi izdodas piesaistīt un noturēt uzņēmumus. Šajā nolūkā nepieciešams daļu uzņēmuma ienākuma nodokļa novirzīt pašvaldībai, kuras teritorijā struktūrvienības darbojas, kā arī daļa iedzīvotāju ienākuma nodokļa jāsaņem pašvaldībai pēc iedzīvotāja faktiskās darbavietas. Kā zinām, patlaban nodokļus saņem tā pašvaldība, kurā kāda uzņēmuma strādājošais ir deklarēts.

LTRK norāda, ka jāstiprina pašvaldību spējas investīciju piesaistē un noturēšanā, tostarp jānodrošina pašvaldību rīcības brīvība uzņēmumu atbalstam. Jāpanāk, lai normatīvie akti ļauj pašvaldībām būt elastīgām un uz klientu orientētām, lai tām ir nepieciešama kapacitāte un kompetence. □

Reforma rada iespējas

Latvijas komercbanku ekonomisti norāda, ka pašvaldību skaita samazināšana Latvijas ekonomiku būtiski neietekmēs, tā liecina aģentūras LETA savulaik veikta aptauja.

"Druva" sazinājās ar bankas "Citadele" ekonomistu Mārtiņu Āboliņu, kurš atzina, ka savu viedokli nav mainījis un, ja uz jautājumu – vai administratīvi teritoriālā reforma uzlabos novadu ekonomisko situāciju – jāatbild ar jā vai nē, viņš tomēr sakot – nē.

Ekonomists norāda, ka uz reformu nekad neesot skatījies kā uz ekonomikas veicināšanas projektu. Tas vairāk ir administratīvi saimnieciskais jautājums. "Te drīzāk jārunā par to, cik efektīvi varam organizēt novada pārvaldi, administrāciju, cik tas izmaksā. Es teiktu, ka reforma rada daudzas iespējas, vispirms jau samazināt administratīvos izdevumus, lai pārlīktu tos uz citām jomām. Iespējams, kādos gadījumos tas pašvaldībām dotu kritisko masu gan iedzīvotāju skaita ziņā, gan finanšu apjomā, lai efektīvāk strādātu ar investoriem. Reforma var dot impulsu attīstībai, bet tas nenotiks automātiski. Viss būs atkarīgs no cilvēkiem, kuri būs jauno novadu vadītāji," vērtē ekonomists.

M.Āboliņš akcentē Latvijas situāciju. 80 procenti ekonomikas koncentrēti Rīgā, Pierīgā un lielajās pilsētās, un reforma to ietekmēs ļoti minimāli. Arī pasaules prakse neliecina, ka pašvaldību lielumam būtu izšķiroša loma izaugsmes veicināšanā.

Tomēr ekonomists uzsver, ka reforma bija nepieciešama: "Bija skaidrs, ka tā sistēma, kāda pastāvēja, nevarēja turpināties, jo bija pārāk daudz mazu novadu, kur nav nekādas aktivitātes, kur nav dzimstības, darbavietu, kur nevar runāt par veik-

smīgu attīstību. Mazās pašvaldības nevar sekmīgi strādāt ar investoriem. Arī ar Eiropas finansējuma apgūšanu bija grūti, jo trūka kapacitātes gan zināšanās, gan finansējuma pieejamībā. Lielākas pašvaldības ir finansiāli spēcīgākas. Tās var vairāk piedāvāt investoriem, kā jau teicu – reforma rada iespējas, bet tās jāprot izmantot."

Reformas gaitā daudz noteikts tas, cik veiksmīgi tiks atrisināti tādi jautājumi kā e-pakalpojumu ērtība un efektivitāte, transporta un izglītības sistēmas pārkārtojumi. Taču kopumā reformai jārada priekšnosacījumi ilgtspējīgai novadu attīstībai. Uzņēmējiem un iedzīvotājiem ļoti svarīga ir infrastruktūra un saimniecība: gan digitalizācija un pakalpojumu pieejamība attālināti, gan arī ceļu tīkla kvalitāte. Ja reformas ietvaros tiks risināti arī šie jautājumi, tad var runāt par ekonomikas izaugsmes veicināšanu, uzskata ekonomists, norādot, ka kovidā laiks ļoti uzskatāmi parādījis, kurp jāvirzās nākotnē: "Pārmaiņas darba vidē, ko ienesis jaunais vīruss, var dot lielāku efektu nekā novadu reforma. Jaunā situācija lika mainīt darba stilu, pārējot uz attālināto darbu, un ceru, ka arī pēc krīzes tas paliks mūsu ikdienā. Ja cilvēks strādā Rīgā, bet uz vietas birojā viņam jābūt divas trīs dienas, viņš, iespējams, sāks domāt, ka pārējo laiku varētu uzturēties savā dzimtajā pilsētā, novadā, kur viņam ir īpašums. Cilvēki, vairāk laika pavadot savās mājās, izpētījuši, kas ir tur, kur viņi dzīvo, un varbūt saprot, ka Rīga nav vienīgā vieta, kur strādāt, veidot savu biznesu. Protams, ka kultūras, atpūtas iespējas Rīgā ir lielākas, bet ne visiem tās vajag." □

PERSPEKTĪVAJĀ CĒSU NOVADĀ

Novads	Aktīvo uzņēmumu skaits	Darbinieku skaits (2018)	Pašnodarbināto skaits (2018)	Iedzīvotāju skaits (01.01.2020)	Darbspējas vecumā
Amatas	649	1626	187	4979	3076
Cēsu	1684	7853	682	16291	9514
Jaunpiebalgas	224	475	103	1982	1189
Līgatnes	308	849	84	3266	1921
Pārgaujas	499	905	140	3576	2182
Priekule	716	2063	261	7556	4645
Vecpiebalgas	412	860	176	3555	2307

Dati pēc: Lursoft. CSP.

Pašvaldībām arvien liela loma

Cīņa par investoriem, uzņēmējiem, cilvēkresursiem kļūst arvien aktuālāka. Liela loma nākotnē būs tieši pašvaldībām, uzskata Cēsu novada pašvaldības uzņēmējdarbības attīstības projektu vadītāja Natālija Juškova.

Analizējot uzņēmējdarbības vidi pēc novadu apvienošanas, redzams, ka vadošā nozare jaunajā Cēsu novadā būs jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība), par to liecina Lursoft dati par aktīvajiem uzņēmumiem pēc sadalījumu pa darbības veidiem.

"Cēsu novada pašvaldība apzinās, ka uzņēmējdarbība, investīcijas un inovācijas būs viena no jaunā novada prioritātēm. Jau tagad Cēsis ir nozīmīgs ekonomiskais centrs reģionā, ko nosaka ģeogrāfiskais novietojums. Pateicoties šī gada straujajai e-pakalpojumu attīstībai, pašvaldība uzņēmējiem no tālākām apdzīvotām vietām attālināti varēs pilnvērtīgi sniegt arvien vairāk pakalpojumus.

Esam apzinājuši vairākus faktorus, kas var veicināt uzņēmējdarbību, jaunu darba vietu raša-

nos. Strādājam, lai Cēsīs būtu savs biznesa inkubators, ne tikai Valmieras biznesa inkubatora pārstāvniecība. Uz Valmieru nokļūt ne visiem ir vienkārši, Cēsis vieglāk sasniedzamas. Inkubators ir svarīgs, jo tur rodas jauni uzņēmumi, kuri savukārt rada jaunas darbavietas. Bet tas ir politisks lēmums, kas ir valdības ziņā," viedokli pauž N.Juškova.

Viņa norāda, ka būtu svarīgi novadā radīt vienotu uzņēmējdarbības atbalsta centru, kurā uzņēmējs vienuviet varētu uzzināt visu nepieciešamo informāciju, saņemt atbalstu. Patlaban ir aptuveni desmit organizācijas, kas sniedz atbalstu uzņēmējiem. To darbība bieži pārklājas, un uzņēmēji sūdzas par birokrātismu, sadrumstalotību. Iespējams, arī te pašvaldībai jānāk ar savu iniciatīvu.

Pašvaldību loma uzņēmējdarbības veicināšanā ir liela, tai jādara viss, lai piesaistītu investorus, uzņēmējus, kuriem dažkārt nav svarīgi, kur viņi sāk biznesu, galvenais, lai ir pievilcīga uzņēmējdarbības vide, nepieciešama infrastruktūra.

"Tas noliedzami ir svarīgi,

bet galvenais ir un būs cilvēkresurs, un tam būs arvien svarīgāka nozīme uzņēmējdarbības attīstībā," norāda N. Juškova. "Uzņēmēji atzīst, ka, pat darbojoties vienā nozarē, piemēram, kokapstrādē, citus uzņēmumus par konkurentiem neuzskata, jo katrs atradis savu nišu, savu noietu tirgu. Konkurence ir tikai par darbiniekiem. Te ne tikai katram uzņēmumam jādomā, ko piedāvāt strādājošajiem, bet arī pašvaldībai jādomā, kā nodrošināt, lai dzīves vide būtu pievilcīga. Lai būtu labi bērnudārzi, kvalitatīva izglītība, atpūtas iespējas, lai būtu dzīvojamās platības. Pašvaldības devums kļūst arvien svarīgāks," ir pārliecināta N. Juškova. □

Lappusi sagatavojis JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds